

De grenzen van finaliteit volgens bestuursrechters

Bert Marseille

1. Inleiding

Mijn enthousiasme over Bart Jan van Ettekovén is tamelijk onbeperkt,¹ dat over de instantie waar hij zes jaar voorzitter van is geweest wisselend. Wat bijvoorbeeld te denken van de zaak waarin de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State op 3 mei 2023 uitspraak deed?² Die betrof een besluit van de minister van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening van 13 januari 2017 om een aan de Stichting Rijswijk Wonen toegekende subsidie van ruim € 700.000 in haar geheel te trekken. De rechtbank liet het besluit van de minister in stand, de Afdeling verklaarde het hoger beroep van de stichting gegrond. In haar uitspraak van 27 december 2018 stelde de Afdeling de minister geen termijn voor het opnieuw te nemen besluit (zij het dat zij wel de judiciële lus³ toepaste). De minister deed er vervolgens bijna anderhalf jaar over om opnieuw te beslissen. Bij besluit van 8 mei 2020 werd de intrekking – met een gewijzigde motivering – gehandhaafd. De stichting stelde tegen het nieuwe besluit beroep in bij de Afdeling, die bijna drie jaar later, op 3 mei 2023, uitspraak deed. Het besluit van de minister werd opnieuw vernietigd, de minister kreeg opnieuw de mogelijkheid een nieuw besluit te nemen, zij het dat de Afdeling nu wel een termijn stelde – zes weken – waarbinnen het nieuwe besluit er moest zijn.

De eerste vraag die bij mij opkwam toen ik die uitspraak las, was: wat zou Bart Jan van Ettekovén van die uitspraak vinden? Van Ettekovén is behalve een geweldige bestuursrechter ook begenadigd wetenschapper en een van de thema's die prominent in zijn werk figureren is dat van finalisering.⁴ Dat betreft de vraag

¹ De ruimte die deze bijdrage biedt om dat toe te lichten is beperkt. Ik volsta daarom met de opmerking dat ik iedereen gun ooit een preadvies samen met Bart Jan te mogen schrijven. Die eer viel mij in 2017 te beurt. Ik heb toen ontzettend veel aan hem gehad, als onder meer als sparringpartner, inspirator en coach. Aan het jaar dat we (met wisselende intensiteit) aan dat preadvies werkten, bewaar ik alleen maar goede herinneringen.

² ECLI:NL:RVS:2023:1733.

³ Zie art. 8:113 lid 2 Awb: 'Indien de uitspraak van de hogerberoepsrechter ertoe strekt dat het bestuursorgaan een nieuw besluit neemt, kan de uitspraak tevens inhouden dat beroep tegen dat besluit slechts kan worden ingesteld bij de hogerberoepsrechter.'

⁴ Zie: B.J. van Ettekovén, 'Alternatieven van de bestuursrechter (observaties vanuit de eerste lijn)', in: B.J. van Ettekovén, M.A. Pach & I.C. van der Vlies, *Alternatieven van en voor de bestuursrechter*, VAR-reeks 126, 2001, p. 7-97, B.J. van Ettekovén, 'Over rechtsverwerking. Naar een nieuw evenwicht tussen respect en daadkracht', in: *De toegang tot de rechter beperkt. Verslag van de algemene vergadering van de VAR Vereniging voor Bestuursrecht gehouden op 21 mei 2010* (VAR-reeks 145), Den Haag, BJu 2011, p. 7-15, B.J. van Ettekovén, 'Finale geschilbeslechting in het omgevingsrecht (deel 1)', in:

hoe de bestuursrechter er aan kan bijdragen dat, daar waar partijen er bij gebaat zijn,⁵ het tussen hen bestaande geschil finaal wordt beslecht, doordat de rechter in diens uitspraak duidelijk maakt welk besluit voor de toekomst moet gelden.⁶ De uitspraak van de Afdeling van 3 mei 2023 toont aan dat de rechter daar niet altijd is slaagt. Na ruim zeven jaar procederen weet de Stichting Rijswijk Wonen nog steeds niet welk besluit voor de toekomst geldt. De zaak laat ook zien dat rechters de mogelijkheden om geschillen finaal te beslechten niet als onbeperkt beschouwen.

In deze bijdrage wil ik de ideeën van Van Ettekov en over de grenzen van de finaliteit toetsen aan wat rechters in hun uitspraken daarover melden. Daartoe heb ik een bescheiden, exploratief jurisprudentieonderzoek gedaan. Vanwege dat exploratieve karakter leidt dat onderzoek tot meer hypotheses dan conclusies. Die hypotheses zouden in een meer omvangrijk onderzoek kunnen worden getoetst. Voor lezers die dat een teleurstellend vinden, kan ik melden dat het onderzoekje dat ik voor deze bijdrage heb uitgevoerd, mij enthousiast heeft gemaakt om met dat omvangrijker onderzoek aan de slag te gaan. Dus wie weet!

Deze bijdrage is als volgt opgebouwd. Ik laat eerst zien wat de stand van zaken is met betrekking tot de finale beslechting van geschillen door de bestuursrechter (paragraaf 2). Daaruit blijkt, kan ik nu alvast melden, dat het – niet verrassend – bestuursrechters niet lukt om elk geschil finaal te beslechten. Vervolgens ga ik in op de vraag wat belemmeringen voor finale beslechting kunnen zijn (paragraaf 3). Daarna presenteer ik de resultaten van het exploratieve onderzoekje (paragraaf 4). Ik sluit af met enkele concluderende opmerkingen (paragraaf 5).

2. Hoe vaak lukt het bestuursrechters geschillen finaal te beslechten?

Het meest recente onderzoek dat ik ken met informatie over de mate waarin bestuursrechters er in slagen geschillen finaal te beslechten, betreft een analyse van een representatieve dwarsdoorsnede van uitspraken van bestuursrechters

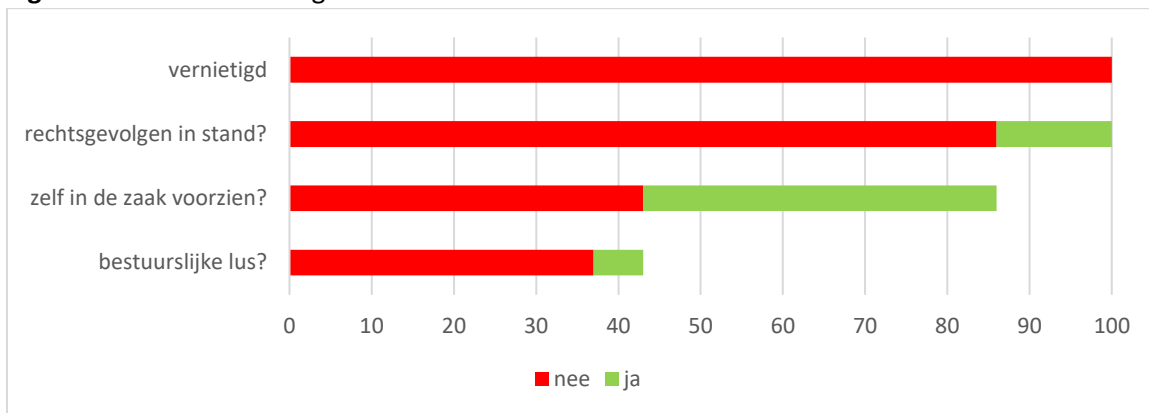
R.C.J. Cremers e.a. (red.), *Terecht Bouwrecht. Over de bijdrage van het recht aan de bouw in de praktijk*, Deventer: Wolters Kluwer 2015.

⁵ Zie: R. van der Velde, 'Ook de gemachtigde van burger is aan de slag met de Nieuwe Zaaksbehandeling (en denkt daar het zijne van)', *JBplus* 2014, p. 71-74

⁶ B.J. Schueler, 'Tussen te veel en te weinig: Subjectivering en finaliteit in de bestuursrechtspraak' (preadvies voor de Vereniging voor Bouwrecht), in: B.J. Schueler, B.J. van Ettekov en J. Hoekstra, *Rechtsbescherming in het omgevingsrecht*, Den Haag: Instituut voor Bouwrecht 2009, p. 1-70.

van rechtbanken uit 2018.⁷ Daaruit komt het volgende beeld van finaliteit naar voren.

Figuur 1 Finale beslechting door de bestuursrechter

In de figuur is te zien hoe vaak de rechter, als hij een besluit vernietigt (bovenste rij), er in slaagt het geschil finaal te beslechten.⁸ Uit de figuur blijkt dat met name het zelf in de zaak voorzien⁹ een succesvol instrument van finale beslechting is (derde rij van boven). Daarnaast blijkt uit de figuur dat als de rechter niet zelf in de zaak voorziet, finale beslechting in de meeste gevallen achterwege blijft omdat de rechter afziet van toepassing van de bestuurlijke lus¹⁰ (onderste rij).¹¹ Al met al lukt het bestuursrechters in bijna twee derde van de gevallen waarin ze een besluit vernietigen, het geschil over dat besluit finaal te beslechten.

3. Wat kan de rechter belemmeren bij het finaal beslechten van geschillen?

Wat zijn belemmeringen voor de rechter om geschillen finaal te beslechten? De opsomming die Van Ettekoven in zijn inmiddels klassieke VAR-preadvies van 2001 geeft, biedt daarvan een beeld:

“De grootste drempel tot zelf voorzien is gelegen in de aanwezigheid van keuzevrijheid bij het bestuur; die barrière kan echter worden geslecht via de bestuurlijke lus. (...) de

⁷ A.T. Marseille & M. Wever, ‘Snelheid, maatwerk en finaliteit in bestuursrechtelijke procedures bij de rechtbank’, *NJB* 2019/2552. In dat onderzoek zijn 369 uitspraken geanalyseerd, waarvan 81 de vernietiging van het bestreden besluit door de rechter inhielden.

⁸ Dat alleen wordt gekeken naar vernietigingen heeft als reden dat als de bestuursrechter een besluit in stand laat, het geschil over dat besluit per definitie finaal is beslecht.

⁹ ‘Zelf in de zaak voorzien’ betekent dat de rechter art. 8:72 lid 3 aanhef en onder a Awb toepast: ‘De bestuursrechter kan bepalen dat zijn uitspraak in de plaats treedt van het vernietigde besluit of het vernietigde gedeelte daarvan.’

¹⁰ Toepassing van de bestuurlijke lus houdt in dat de rechter het bestuursorgaan de gelegenheid biedt gebreken in het bestreden besluit onder regie van de rechter te herstellen. Zie de artikelen 8:51a, 8:51b, 8:51c, 8:51d, 8:80a en 8:80b Awb.

¹¹ Het betrof 5 van de 81 zaken. Daarbij zij vermeld dat in 7 van de 81 zaken de bestuurlijke lus werd toegepast: 5 keer met succes en 2 keer zonder succes. Zie: Marseille & Wever 2019.

problemen [zijn] ook van praktische aard. Is het efficiënt als de rechter het onderzoek overneemt? Komt de inhoudelijke beslissing daardoor tijdiger af? Hoeveel beslag legt een ruim(er) zelf voorzien op de beperkte capaciteit van rechters? Wat is de betekenis daarvan voor de doorlooptijd van alle andere aanhangige beroepszaken? Zijn de extra kosten van rechters en van eventuele door de rechter in te schakelen deskundigen acceptabel? Wat weegt in een concreet geval zwaarder: dat het bestuur wordt gewezen op zijn verantwoordelijkheid en de mogelijk opvoedende werking van een vernietiging, of het bieden van rechtsbescherming ten aanzien van deze ene rechtzoekende die nu op zo kort mogelijke termijn een inhoudelijk oordeel verdient?”¹²

Veertien jaar later schrijft Van Ettekoven over de inzet door de bestuursrechter van diens finaliseringsinstrumentarium:

“Wat betreft het in stand laten van de rechtsgevolgen is de rechtspraak duidelijk en kan er al veel; een verdere verruiming van de rechtspraak valt op dit punt dan ook niet te verwachten. Dat geldt ook de criteria waaronder zelf in de zaak kan worden voorzien. De rechtspraak en de wens geschillen finaal te beslechten loopt hier aan tegen de beleids- en beoordelingsvrijheid van het bestuur; de bestuurlijke lus combineert de regierol van de rechter bij finale geschilbeslechting met respect voor de bestuurlijke beslismarge. (...)

De bestuurlijke lus loopt het gevaar aan populariteit ten onder te gaan. Er zijn meer zaken met een herstelbaar gebrek in een besluit, dan er lussen kunnen worden toegepast in de vorm van tussenuitspraken. Zowel de complexiteit van de herstelbesluitvorming als het aantal te lussen zaken kunnen in de weg staan aan het doen van een tussenuitspraak.”¹³

De observaties over het risico van verlenging van de procedure als gevolg van pogingen van de rechter het hem voorgelegde geschil finaal te beslechten, worden in de praktijk bevestigd. Hervatting van het vooronderzoek na de zitting zorgt voor vertraging. Zo blijkt uit onderzoek dat ik vorig jaar met Marc Wever deed dat bij toepassing van de bestuurlijke lus de uitspraak er gemiddeld 32 weken na de zitting is, tegen gemiddeld 9 weken als de rechter direct in het vervolg op de zitting uitspraak doet. Dat is ongeveer even lang als wanneer een of meerdere partijen na de zitting de gelegenheid krijgen voor een nadere toelichting op hun standpunten (dan is de uitspraak er gemiddeld na 33 weken), maar duidelijk korter dan wanneer de rechter een deskundige benoemt (dan duurt het gemiddeld 66 weken voordat de uitspraak er is).¹⁴

¹² Van Ettekoven 2001, p. 85.

¹³ Van Ettekoven 2015.

¹⁴ Bert Marseille & Marc Wever, ‘Processuele beslissingen van de bestuursrechter: *biased* ten gunste van de overheid?’, *NJB* 2022/618.

Het meest treffend aan de observaties en analyse van Van Ettekoven is dat hij oog heeft voor de praktische implicaties (tijd, inspanningen) van de inzet van finaliseringsinstrumenten door de bestuursrechter. Hiervoor zagen we dat rechtbanken in de helft van de zaken waarin ze moeten beslissen of ze zelf in de zaak willen voorzien, dat niet doen. Ook zagen we dat ze in de overgrote meerderheid van de gevallen waarin ze voor de keuze staan de bestuurlijk lus toe te passen, daarvan afzien. Wat drijft hen bij die beslissingen? Daar kijk ik in de volgende paragraaf naar.

4. (In) hoe(verre) motiveert de bestuursrechter ‘negatieve’ finaliseringsbeslissingen?

4.1 Inleiding

Op grond van artikel 8:41a Awb (‘De bestuursrechter beslecht het hem voorgelegde geschil zo veel mogelijk definitief’) is te verwachten dat bestuursrechters die een besluit vernietigen zonder dat ze mogelijkheden zien de rechtsgevolgen ervan in stand te laten of zelf in de zaak te voorzien en vervolgens *geen* toepassing geven aan de bestuurlijke lus, die keuzes in hun uitspraak motiveren.

Ik heb een kleine steekproef genomen van rechtbankuitspraken waarin de rechtbank het beroep gegrond verklaart maar die niet leiden tot de finale beslechting van het geschil.¹⁵ Het betreft uitspraken die zijn gedaan tussen 1 en 15 september 2023. Het gaat om in totaal 69 uitspraken.

4.2 Het motiveren van het niet zelf in de zaak voorzien

Allereerst kijk ik in hoeverre rechters in die uitspraken motiveren waarom ze niet zelf in de zaak voorzien. Drie categorieën uitspraken zijn te onderscheiden. In de eerste plaats zijn er uitspraken waarin de rechter volledig zwijgt over zijn keuze niet zelf in de zaak te voorzien. Als tweede zijn er uitspraken waarin de rechter wel meldt dat hij niet zelf in de zaak voorziet, maar niet *waarom* hij dat niet doet. Ten slotte zijn er uitspraken waarin de rechter een op de zaak toegesneden motivering geeft voor de keuze om niet zelf in de zaak te voorzien.

De eerste categorie (de rechter zwijgt over het niet zelf in de zaak voorzien) betreft 31 van de 69 uitspraken.

¹⁵ Ik heb daartoe gebruik gemaakt van Porta Iuris, de interne databank van de Rechtspraak waarop alle uitspraken van rechterlijke instanties te vinden zijn.

De tweede categorie (de rechter meldt wel dat hij niet zelf in de zaak voorziet, maar niet waarom) betreft 17 van de 69 uitspraken. Twee voorbeelden:

“De rechtbank ziet geen aanleiding (...) zelf in de zaak te voorzien.”¹⁶

“De rechtbank ziet geen mogelijkheden zelf in de zaak te voorzien.”¹⁷

De derde categorie (de rechter motiveert waarom hij niet zelf in de zaak voorziet) bestaat uit 21 van de 69 uitspraken. Drie voorbeelden van motiveringen van de rechtbank:

“De rechtbank ziet geen reden om (...) zelf een beslissing over de hoogte van vaststelling van de compensatie van de transitievergoeding te nemen, omdat daarvoor de benodigde gegevens ontbreken.”¹⁸

“De rechtbank ziet geen mogelijkheid om zelf een beslissing over het bezwaar te nemen, omdat het – ook om praktische redenen – aan het college is om de hoogte van de terugvordering opnieuw te berekenen.”¹⁹

“De staatssecretaris zal een nieuw besluit moeten nemen en, met inachtneming van de reacties van eiser (opnieuw) dienen te beoordelen of eiser met de door hem overgelegde documenten aannemelijk heeft gemaakt dat zijn geboortedatum 4 mei 2005 is. Er bestaat daarom ook geen mogelijkheid het geschil finaal te beslechten.”²⁰

Al met al ontbreekt in 48 van de 69 uitspraken een motivering van de beslissing niet zelf in de zaak te voorzien. Uit de 21 uitspraken die wel een motivering bevatten, komt als beeld naar voren dat de reden om niet zelf in de zaak te voorzien bijna altijd is gelegen in het feit dat onvoldoende duidelijkheid bestaat over de voor het besluit relevante feiten. In geen van de 21 uitspraken is de keuzevrijheid bij het bestuur reden voor de rechter om af te zien voor van zijn bevoegdheid.

4.3 Het motiveren van het niet toepassen van de bestuurlijke lus

In hoeverre wordt in rechtbankuitspraken vermeld wat de reden is om de bestuurlijke lus niet toe te passen?

¹⁶ ECLI:NL:RBNHO:2023:9076.

¹⁷ ECLI:NL:RBDHA:2023:13419.

¹⁸ ECLI:NL:RBGEL:2023:4973.

¹⁹ ECLI:NL:RBLIM:2023:5419.

²⁰ ECLI:NL:RBDHA:2023:13712

Vijf categorieën uitspraken zijn te onderscheiden. In de eerste plaats zijn er uitspraken waarin de rechter zwijgt over zijn keuze de bestuurlijke lus niet toe te passen. Als tweede zijn er uitspraken waarin de rechter *wel* meldt dat of waarom hij de rechtsgevolgen van het vernietigde besluit niet in stand laat en/of waarom hij niet zelf in de zaak voorziet, maar *niet* waarom hij de bestuurlijke lus niet toepast. Als derde zijn er uitspraken waarin de rechter wel meldt dat hij geen reden ziet de bestuurlijke lus toe te passen, maar niet motiveert waarom. Voor deze drie categorieën geldt dat de uitspraak geen informatie bevat over de reden dat de rechter afziet van toepassing van de bestuurlijke lus.

De overige twee categorieën uitspraken bevatten wel informatie over de reden om de bestuurlijke lus niet toe te passen. De vierde categorie bestaat uit uitspraken waarin de rechter weliswaar een motivering geeft, zij het in de vorm van een in algemene termen gestelde (standaard)formulering. De vijfde en laatste categorie bevat uitspraken waarin de rechter een op de zaak toegesneden motivering geeft voor de keuze om af te zien van toepassing van de bestuurlijke lus.

De eerste categorie (de rechter zwijgt over het niet toepassen van de bestuurlijke lus) bestaat uit 29 van de 69 uitspraken.

De tweede categorie (de rechter meldt wel dat/waarom hij niet de rechtsgevolgen in stand laat en/of zelf in de zaak voorziet, maar niet waarom hij de bestuurlijke lus niet toepast) bestaat uit 12 uitspraken. Voorbeelden zijn in paragraaf 4.2 gegeven.

De derde categorie (de rechter vermeldt alleen dat hij de bestuurlijke lus niet toepast, niet waarom niet) bestaat uit 7 uitspraken. Een voorbeeld:

“De rechtbank ziet geen aanleiding de rechtsgevolgen van het bestreden besluit in stand te laten of zelf in de zaak te voorzien. Ook ziet de rechtbank geen aanleiding om een bestuurlijke lus toe te passen.”²¹

De vierde categorie (de rechter motiveert wel, maar volstaat met een standaard motivering) bestaat uit 15 uitspraken. Twee voorbeelden:

“(…) de rechtbank [draagt] niet aan de korpschef op om het gebrek te herstellen met een betere motivering of een ander besluit (een zogenoemde bestuurlijke lus). Dit

²¹ ECLI:NL:RBDHA:2023:13432.

omdat dit volgens de rechtbank geen doelmatige en efficiënte manier is om de zaak af te doen.”²²

“Ook ziet de rechtbank geen aanleiding om een bestuurlijke lus toe te passen, omdat dit naar het zich laat aanzien geen efficiënte(re) afdoening van het geschil zal opleveren.”²³

De vijfde categorie (de rechter geeft een op de zaak toegesneden motivering) bestaat uit 6 uitspraken. Ze luiden als volgt:

“Ook draagt de rechtbank niet aan de staatssecretaris op om de gebreken te herstellen met een betere motivering of een ander besluit (een zogenoemde bestuurlijke lus). Dit omdat het te verwachten is dat onderzoek nodig is om de gebreken te herstellen en onzeker is wanneer dat kan worden afgerond.”²⁴

“De rechtbank ziet geen reden om de rechtsgevolgen van het besluit in stand te laten of zelf in de zaak te voorzien nu eerst onderzoek nodig is door de verzekeringsarts bezwaar en beroep. Daarbij acht de rechtbank het aangewezen dat informatie wordt opgevraagd bij de behandelend sector. Mede gelet daarop ziet de rechtbank geen aanleiding een bestuurlijke lus toe te passen.”²⁵

“Gelet op de aard van de nadere beoordeling die verweerder moet verrichten, ziet de rechtbank geen reden om (...) verweerder door middel van een tussenuitspraak gelegenheid te geven het gebrek te herstellen.”²⁶

“Nu verweerder het gebrek niet heeft kunnen herstellen (ondanks de bereidheid daartoe), moet verweerder daarom een nieuw besluit nemen.”²⁷

“Gelet op de aard van het gebrek, ziet de rechtbank geen mogelijkheden om de rechtsgevolgen van het besluit in stand te laten, zelf in de zaak te voorzien of een bestuurlijke lus toe te passen. In dat verband acht de rechtbank van belang dat het college meerdere mogelijkheden heeft om het gebrek te herstellen. De rechtbank sluit niet uit dat het college na nader onderzoek alsnog kan onderbouwen dat aan de vereisten voor openbaarmaking is voldaan. Het is echter ook mogelijk dat het college voorzienbaarheid niet meer tegenwerpt aan eisers. In dat geval zal een inhoudelijke planvergelijking moeten worden gemaakt.”²⁸

²² ECLI:NL:RBZWB:2023:6473.

²³ ECLI:NL:RBDHA:2023:13560.

²⁴ ECLI:NL:RBMNE:2023:5030.

²⁵ ECLI:NL:RBNHO:2023:8559.

²⁶ ECLI:NL:RBNHO:2023:8744.

²⁷ ECLI:NL:RBLIM:2023:5367.

²⁸ ECLI:NL:RBDHA:2023:14348.

“De rechtbank ziet geen aanleiding om het college in de gelegenheid te stellen de gebreken te herstellen. De rechtbank neemt hierbij in aanmerking dat vergunninghouder en het college hebben gekozen voor het aanvragen en vergunnen van twee stappen in een gefaseerde omgevingsvergunning. De rechtbank betwijfelt of het mogelijk is om een dergelijke “getrapte” aanvraag in te dienen (...). De rechtbank draagt het college wel op om een nieuw besluit te nemen op de aanvragen van eiseres binnen zes maanden na dagtekening van deze uitspraak.”²⁹

Al met al bevatten slechts 21 van de 69 uitspraken een motivering voor de beslissing van de rechter om af te zien van toepassing van de bestuurlijke lus. Voor zover de motivering in algemene termen is gesteld (toepassing van de bestuurlijke lus is niet ‘doelmatig’ of ‘efficiënt’) is onduidelijk voor wie het ondoelmatig of inefficiënt is de bestuurlijke lus toe te passen. Voor (een van de) partijen, voor de rechtbank, voor alle bij het geschil betrokken personen en instanties? Is de motivering op de zaak zelf toegesneden, dan lijkt het er op dat de beslissing over het al dan niet toepassen van de bestuurlijke lus sprake is van een soort triage: als het te onzeker wordt geacht hoe veel langer de procedure door toepassing van de bestuurlijke lus gaat duren, als wordt voorzien dat het verloop van het besluitvormingsproces ten behoeve van het beoogde herstel van het door de rechter geconstateerde gebrek ingewikkeld is of als de rechter niet goed kan overzien hoe het zal verlopen, wordt afgezien van toepassing van de bestuurlijke lus.

5. Conclusie

Deze bijdrage sluit ik af met drie concluderende opmerkingen. De eerste is een normatieve stelling, de tweede en derde zijn hypotheses die ik graag in een meer omvangrijk onderzoek zou toetsen.

1. Uit het onderzoek blijkt dat rechtbanken vaker motiveren waarom ze niet zelf in de zaak voorzien dan waarom ze de bestuurlijke lus niet toepassen. Gezien de strekking van artikel 8:41a Awb en gezien het feit dat de speelruimte van de rechter bij beslissingen over toepassing van de bestuurlijke lus groter is dan bij beslissingen over zelf in de zaak voorzien, is het meer aangewezen dat de rechter motiveert waarom hij de bestuurlijke lus niet toepast dan waarom hij niet zelf in de zaak voorziet.

²⁹ ECLI:NL:RBOBR:2023:4322.

2. Keuzeruimte bij het bestuur vormt voor de bestuursrechter minder vaak een belemmering om zelf in de zaak te voorzien dan onduidelijkheid over de voor het bestreden besluit relevante feiten.

3. De kans dat de bestuurlijke lus wordt toegepast, is groter naarmate de bestuursrechter de kans op snel herstel van het aan het bestreden besluit klevende gebrek positiever inschat.